

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. VI. Solvitur ultimum argumentum, & an vitrus per quam Sacramenta
elevantur ad causandam gratiam, sit spiritualis, vel corporea, motio, vel
qualitas, breviter explicatur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

productionem gratiae, potest coexistere toti tempori quo durat motus sacramentalis aut quo profertur ultima syllaba, vel solum instanti mensuranti ultimum mutatum esse motus sacramentalis, ideo querunt Theologi, an gratia, in tali duratione temporis, vel in illo instanti, producat; & in hoc sensu diximus in prima conclusione, gratiam sacramentalem non causari in tempore, sed in instanti, nimirum in instanti temporis discreti, correspondenti non parti, sed solum instanti nostri temporis.

§. VI.

Solvitur ultimum argumentum, & an virtus per quam sacramenta eleventur ad causandam gratiam, sit spiritalis, vel corporea, motio, vel qualitas, breviter explicatur.

Objiciunt ultimum Adversarii: Si sacramenta essent instrumenta physica ad causandam gratiam, deberet ipsis imprimi virtus aliqua a Deo, causativa gratiae: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Major certa videtur, quia sacramenta ex se nullam habent virtutem sufficientem ad agendum in animam, & producendum in ea gratiam sanctificantem: Ergo necesse est quod prius natura quam operentur, accipiant a Deo aliquam virtutem per quam eleventur. Minor vero suadetur primo: Si esset aliqua virtus in sacramentis, vel esset spiritalis, vel corporea? Non spiritalis, quia implicat virtutem spiritualement recipi in subiecto corporeo. Nec etiam corporea, nam sicut sacramentum ex eo quod corporeum est, non potest ex se, etiam instrumentaliter, attingere effectum supernaturalem & spiritualement qualis est gratia; ita etiam non posset eam attingere, motum & elevatum per solam virtutem corpoream.

Secundo probatur eadem Minor: Si in sacramentis daretur virtus aliqua causativa gratiae, per quam eleventur, vel talis virtus esset motio, vel qualitas? Primum dici nequit, cum enim motus le teneat ex parte actus secundi, nequit esse virtus elevans sacramentum, ipsiusque in actu primo confluentis. Nec etiam secundum, alioquin sacramenta nova legis haberent virtutem productivam gratiae permanentem, & sic non essent instrumenta ad causandam gratiam, cum sit contra rationem instrumenti operari per formam sibi permanentem inherentem.

Hic argumento multipliciter respondent Auctores qui physicam sacramentorum novae legis causalitatem defendunt. Suarez enim, Meratius, Yzambertus, & alii Recentiores, nolentes admittere in sacramentis virtutem ullam supernaturalem, per quam eleventur, recurrunt ad potentiam quandam obedientialem, proximam, & immediate activam omnium effectuum supernaturalium, qui non repugnant, quam volunt singulis rebus creatis esse congenitam, imò & ab illis non esse distinctam, sed esse ipsammet entitatem cuiuslibet rei, ut potentem cum Deo influere in quemcunque effectum.

Sed haec solutio & doctrina Suaris, non solum Thomistis, sed etiam Vazqui, aliisque Societatis Tholomis displicet, & fusa a nobis confutata est in Tractatu de visione beatifica, ibi enim multis ostendimus, potentiam illam obedientialem, proximam, & immediate omnium actuum supernaturalium, cum solo concursu Dei simultaneo operativam, & omnibus rebus creatis con-

Tem. V.

A genitam, fictitiam esse, contradictionem involvere, totum ordinem gratiae evertere, virusque Pelagiani erroris continere. Addo quod, etsi talis potentia obedientialis admitteretur, illa non sufficeret ad constituendum aliquid in ratione instrumenti divinae virtutis in actu primo; alioquin, cum juxta Suarem detur in omnibus rebus creatis talis potentia, hoc ipso quod creaturae sunt, omnes essent instrumenta in actu primo ad producendam gratiam aut effectum supernaturalem, nec particularem ordinationem in hoc haberent sacramenta, ut dicerentur esse in actu primo Dei instrumenta ad producendam gratiam; solum enim requireretur applicatio & concursus Dei cum qualibet rei creatae ad producendum talem effectum: applicatio autem & concursus simultaneus non dant virtutem, nec constituunt creaturam in actu primo potentem ad operandum, sed illam ut talem supponunt: Ergo ante applicationem & concursum Dei simultaneum, dicerentur res omnes creatae instrumenta Dei ad producendam gratiam, aliosque effectus supernaturales, subindeque omnes creaturae essent sacramenta.

Addo etiam, repugnare quod instrumentum per virtutem activam sibi congenitam inchoative constituatur in actu primo respectu effectuum quos solum instrumentaliter attingit, & ut excedens respicit. Et hoc praesertim habet verum in instrumentis divinae virtutis, quia in instrumentis quae assumuntur ab agentibus naturalibus, aliquid est in instrumento quo indiget agens naturale ad suum effectum, & ideo non potest aequaliter agere uno instrumento, sicut alio: sicut non potest quis scribere securi, sed calamo, & idcirco agens naturale non praevinit in instrumento suo omnem ordinem ad effectum: At vero Deus aequè bene potest gratiam producere ablutione, & ambulatione, ut quavis alia re, aut operatione, unde non supponit in instrumento suo aliquem ordinem ad effectum supernaturalem, sed omnem ipse praevinit, & ab ipso derivatur: Ergo non debet inchoativa virtus productiva gratiae, & aliorum effectuum supernaturalium in instrumentis Dei, ipsis naturaliter esse congenita, ut fingit Suarez.

Secunda solutio est Vincentii Asturicensis, & aliorum, qui ut activitatem hanc obedientialem, ab ipsa naturali entitate indistinctam rejicerent, & tamen virtutem supernaturalem a Deo sacramentis impressam admittere non cogerentur, dixerunt sacramenta, & alia divinae virtutis instrumenta, non elevari, nec constitui in actu primo ad producendam gratiam, & alios effectus supernaturales, per aliquid intrinsecum, sed per extrinsecam subordinationem ad Deum, & specialem ipsius assistentiam,

Sed hic etiam modus dicendi communiter à Thomistis rejicitur, & merito, repugnat enim manifestè doctrina D. Thomae, qui variis in locis expresse admittit virtutem creatam & supernaturalem in sacramentis, & aliis divinae virtutis instrumentis, per quam ad producendam gratiam, & alios effectus supernaturales eleventur. Nam hic art. 4. cum retulisset sententiam aliquorum dicentium sacramenta causare gratiam, per virtutem divinam sacramento assistentem (quae est sententia de elevatione per subordinationem extrinsecam, & specialem Dei assistentiam) eam rejicit: quia (inquit) *Ponendo*

H ij quod

quod sacramentum sit instrumentalis causa gratiae, necesse est simul ponere quod in sacramentis sit quaedam virtus instrumentalis ad inducendum sacramentalem effectum. Hanc etiam virtutem clarissime admittit in solutione argumentorum, ut legenti patebit. Et infra quaest. 74. art. 4. ait quod verba consecrationis inest quaedam virtus creata ad conversionem sacramentis faciendam: & oppositum (subdit) dictis sanctorum repugnat, & derogat dignitati sacramentorum nova legis. Similia habet in 4. ad Annib. dist. 8. art. 5. ubi sic concludit: *Et quia forma efficit significando, ideo completa significatione, in fine orationis, id est in eius termino, infunditur ei virtus efficiendi, quae perficit transmutationem in instanti.* Denique in 4. sent. dist. 1. quaest. 1. art. 4. quaest. 2. ait. *Dicendum quod propter auctoritates inductas necesse est ponere aliquam virtutem supernaturalem in sacramentis.* Et dist. 8. quaest. 2. art. 3. refert S. Dionysium in fine libri de Eccles. hierarchia dicentem: *In ipsis scilicet consummatis invocationibus, id est formis sacramentorum, esse virtutes operativas ex Deo.* Et subiungit ipse D. Thomas, relata opposita opinione: *Sed hoc opinio dignitati sacramentorum nova legis derogat, & dictis Sanctorum obviare videtur.* Et ideo dicendum est, quod in verbis praedictis, sicut in aliis formis sacramentorum, est aliqua virtus ex Deo. Ergo juxta doctrinam D. Thomae, sacramenta non elevaruntur ad producendam gratiam, per extrinsecam subordinationem ad Deum, seu specialem ejus assistentiam, sed per impressionem alicujus virtutis supernaturalis in ipsis receptae.

18. Ratio etiam id suadet: Primo quia impossibile est illud quod est de se impotens & improporcionatum ad causandum aliquem effectum, reddi potens & proportionatum ad illum producendum, nisi intrinsecè mutetur, subindeque nisi in se recipiat aliquam formam seu virtutem quam antea non habebat: Sed sacramentum non est de se potens ad causandam gratiam: Ergo non potest reddi potens, & constitui in actu primo ad illam producendam, nisi intrinsecè à Deo mutetur, & elevetur, per impressionem alicujus virtutis supernaturalis. Minor patet, Major verò suadetur. Causam esse potentem, & constitutam in actu primo ad operandum, non est aliqua denominatio extrinseca, subindeque à virtute aliqua & principio interno peti debet: Ergo implicat de non potente in actu primo reddi potentem & proportionatam ad aliquem effectum producendum, nisi intrinsecè mutetur per receptionem alicujus virtutis activae quam antea non habebat.

Confirmatur ex illo communi axioma Philosophorum, *Idem manens idem, semper facit idem:* Sed si aqua verbi gratia in Baptismo non recipiat aliquam virtutem à Deo, per quam elevetur & reddatur potens ad producendam gratiam, semper manebit eadem: Ergo semper faciet idem quod antea praestabat, id est solum abluer corpus, non vero mundabit cor, nec gratiam in anima producat.

120. Secundo: Omnis causa efficiens antequam producat aliquem effectum, vel eliciat aliquem operationem, debet eam in se praetercontinere, saltem virtualiter, aliis non posset illam producere, & extra se emitte; unde implicat quod sacramentum producat gratiam in anima, nisi prius saltem naturam eam virtualiter & in actu primo contineat:

A) Sed non potest eam in actu primo & virtualiter in se praetercontinere, nisi ratione alicujus virtutis Deo receptae: Ergo ut producat physicè gratiam, necesse est quod à Deo, per impressionem alicujus virtutis supernaturalis, prius saltem naturae vetur.

Confirmatur & magis illustratur hac ratione. Nulla causa physicè agere potest, nisi prius habet naturam naturae in se virtutem physicam & naturalem ad agendum, cum actus secundus eliciatur praesupponat primum: unde si Deus velit aliquam creaturam operari & producere aliquem effectum requiritur indispensabiliter quod prius vel supponat in ea virtutem ad illum producendum; alioquin talis causa non ageret, sed Deus ad ejus praesentiam, talem effectum produceret. Ergo cum sacramenta non habeant ex se virtutem ad producendam gratiam, ut eam instrumentum ter physicè producant, necesse est ut à Deo per impressionem alicujus virtutis supernaturalis eleventur.

Confirmatur amplius: Licet probabile sit, quod ad complendam activitatem, & actum primum alicujus causae, sufficiat sola assistentia extrinseca Dei, absque impressione alicujus virtutis, tamen probabile est quod divina essentia in ratione speciei potest complere activitatem intellectus operificati, per solam assistentiam sui ad intellectum repugnat tamen quod detur tota activitas, & actus primus ad agendum alicui causae, per solam extrinsecam Dei assistentiam; oportet enim quod agens seu causa à qua exit actio, in se habeat activitatem, & id quo agat, & quo emittat actionem. Sed sacramenta nullam plane habent ex sua natura activitatem, seu vim gratiae productivam, ut fatentur Auctores hujus sententiae, qui in rebus creatis non agnoscunt potentiam illam obedientiam proximè & immediate effectuum supernaturalium operativam, quam fingit Suarez? Ergo impossibile est sacramenta elevari & reddi potentia ad causandam gratiam, per solam assistentiam Dei extrinsecam, sed ad hoc praestandum, necesse est quod Deus virtutem aliquam supernaturalem ipsis tribuat.

Tertio non potest intelligi quod Deus specialiter assistat alicui instrumento, & illud suo actu conjungat, & subordinet, nisi instrumentum aliquo modo mutetur: Ergo & nisi recipiat aliquam intrinsecam. Consequentia patet, Antecedens probatur. Eo ipso quod Deus incipit assistere specialiter alicui instrumento, resultat nova realitas realis in instrumento in ordine ad Deum: resultat autem realis nequit inter duo extrema resultat, nisi saltem in altero eorum sit realis mutatio, quae cum non possit esse in Deo, necessario dicendum est eam fieri in instrumento.

Denique: Et si in instrumentis quae naturaliter sunt colligata cum causa principali, non requiratur nova immutatio, ut operentur; sicut in calore animalis, ut producat carnem, non requiritur nova virtus ab illo proveniens, nempe ab animali: tamen in instrumentis quae de novo colligantur, oportet novam dari immutationem quae dicatur instrumentum subordinatum tali causae, & illi unitum, atque ab ea ad agendum elevatum, ut docent Philosophi in 1. Physicorum, & patet in terra, dolabra, penicillo, & alim instrumentis artificialibus: Atqui sacramenta non sunt instrumenta naturaliter Deo colligata, & subordinata, ad causandam gratiam, sed à Christo adhuc effectum praestandum instruitur: Ergo

gratiam producant, necesse est quod per impressionem alicujus virtutis supernaturalis, intrinsecè immutentur. Unde

127. Ad argumentum principale initio paragraphi propositum respondeo, concessa Majori, negando Minorem, ad cuius primam probationem, in qua quaeritur an virtus illa supernaturalis in sacramentis recepta, sit spiritualis vel corporea; Respondent Paludanus, Cabrera, Sylvius, & alij, virtutem illam esse formaliter corpoream, virtualiter tamen spiritualement, quia est à Deo, qui summè spiritualis est. Sed præterquam quod hæc solutio est formaliter contra D. Thomam hic art. 4. ad 1. asserentem virtutem illam spiritualement esse, non tollit difficultatem argumenti propositi; nam sicut sacramentum, quia corporeum est, non potest esse, etiam instrumentaliter, attingere effectum supernaturalem & spiritualement, qualis est gratia, ita etiam non potest eam attingere motum & elevatum per solam virtutem corpoream. Item sicut sacramentum, ex eo quod est corporeum, non habet ex se ullam vim agendi in animam, quæ spiritualis est; ita & virtus corporea, quæcunque illa sit, est penitus incapax agendi in animam.

Dicendum ergo est, virtutem illam quæ sacramenta eleantur ad causandam gratiam, spiritualement esse. Ad probationem verò in contrarium respondetur primò cum D. Thoma citato, quod sicut forma spiritualis incompleta, qualis est anima rationalis, potest informare materiam; quamvis forma spiritualis completa, qualis est Angelus, hoc non possit; ita etiam, licet virtus spiritualis completa & permanens, non possit recipi in subiecto corporeo, bene tamen virtus incompleta, vitalis, & intentionalis. Cuius disparitatis ratio est, quia accidens vitale & incompletum, licet ex parte quæ est accidens, dependeat à subiecto in esse; quia tamen, formaliter ut vitale, magis debet commensurari termino quàm subiecto, via enim in quantum via, solum debet habere commensurationem cum utroque termino à quo & ad quem: Unde si causa à qua producit, & terminus ad quem ordinatur, spiritualia sunt, ut contingit in proposito, tale accidens spirituale esse debet. At verò accidens completum & permanens, solum est subiecti cui in hæret, non verò alterius ad quod in actu exercito continuo ordinatur, & idè debet ipsi subiecto proportionari & commensurari, subindeque esse corporeum, si subiectum in quo recipitur corporeum sit. Unde cum dicitur, quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur, distinguendum est, si habeat esse permanens, concedo. Si habeat esse fluens, & intentionale, ac elevat ad effectum supernaturalem, nego. Quod enim ita elevat, non debet esse secundum modum, sed potius supra modum recipientis, & in eo debet solum præsupponere non repugnantiam ad sui receptionem.

Secundò responderi potest, quod licet repugnet accidens spirituale recipi in subiecto corporeo, quia corporeum est, non tamen quod in subiecto corporeo, quatenus est ens creatum, recipiatur: Virtus autem spiritualis per quam sacramenta eleantur ad causandam gratiam, non recipitur in sacramento, quatenus corporeum est, & à respirituali distinctum, sed quatenus est ens creatum. Et ratio est, quia hæc virtus recipitur in subiecto corporeo, ratione potentie

Tom. V.

obedientialis passivæ: potentia autem obedientialis passiva non convenit rei corporeæ, quia corporea est (aliàs non conveniret rei spirituali) sed quia est ens creatum, & idè hæc potentia obedientialis est ejusdem rationis, formaliter loquendo, in respirituali & corporea.

Dices primò contra primam solutionem: accidens corporeum, etiam incompletum, non potest recipi in subiecto spirituali: Ergo neque accidens spirituale, etiam incompletum, in subiecto corporeo.

Respondet Aravius, negando Antecedens: si enim (inquit) verum est illud principium quod supra adduximus, nimirum accidens vitale & incompletum non commensurari subiecto, sed soli principio & termino, tam bene concluditur, accidens incompletum & vitale corporeum, posse recipi in subiecto spirituali, ac accidens spirituale incompletum in subiecto corporeo.

Verum si hic Author attendisset ad subiectum accidentis corporei, concessisset Antecedens, & negasset consequentiam: quamvis enim accidens vitale solum commensuratur & principio & termino, si aliud non obstat, si tamen sit corporeum, dicit essentialiter habitudinem ad corpus tanquam ad subiectum, quia essentialiter exigit obiectum extensum, aut extensionem connaturaliter exigens; cuius ratio est, quia quantitas fundatur & radicatur in gradu corporis, unde necesse est, ut illud omne quod pertinet ad gradum entis corporei, habeat in se quantitatem, aut pertineat ad subiectum quantitatis.

Est etiam alia ratio disparitatis inter accidens spirituale & corporeum, accidens enim debet esse perfectio subiecti in quo recipitur: Unde cum corporeum nequeat perficere spirituale, bene tamen spirituale corporeum, licet accidens spirituale incompletum, & vitale, possit recipi in subiecto corporeo, repugnat tamen accidens corporeum, quodcunque illud sit, recipi in subiecto spirituali.

Dices secundò: Omne accidens habet existentiam dependentem à subiecto in quo recipitur, de communiter dicitur, *Accidentis esse, est subiecto inesse*: Ergo si recipiatur in subiecto corporeo, eius existentia erit corporea: Sed repugnat accidens spirituale existere per existentiam corpoream, cum existentia debeat esse proportionata essentia quam actuat: Ergo repugnat accidens spirituale, quodcunque illud sit, recipi in subiecto corporeo.

Respondeo concessa Antecedente, distinguendo Consequens: Ergo si recipiatur in subiecto corporeo, quia corporeum est, eius existentia erit corporea, concedo. Si recipiatur in subiecto corporeo, sed non quia corporeum est, sed quatenus est ens creatum, & substantia creata, nego; & concessa Minori subsumptà, eadem distinctione, secundum consequens, seu consequentia distingui debet. Solutio patet ex dictis in secunda responsione ad principale argumentum. Ibi enim dicebamus, quod licet virtus spiritualis recipi possit in subiecto corporeo, in eo tamen non recipitur quia corporeum est formaliter, sed quatenus est ens, & substantia creata, quia non recipitur in eo, nisi ratione potentie obedientialis passivæ, quæ competit rebus creatis sub ratione generalis entis & substantie creatæ, non vero præcisè sub ratione corporis: Unde licet ratione talis potentie, accidens spirituale recipiatur

H iij

in subiecto corporeo, non oportet tamen ejus existentiam esse corpoream.

133. Ad secundam probationem Minoris principalis, in qua quaeritur; an virtus per quam sacramenta eleantur ad causandam gratiam, sit motio, vel qualitas? duobus modis respondent Thomistae: aliqui enim asserunt virtutem illam esse motionem aliquam virtuosam, eleantem simul & applicantem ipsum sacramentum ad gratiam producendam. Ita Nazarius, Nufio, Cabrera, & Joannes à S. Thoma. Alij verò docent, illam esse qualitatem vialem & incompletam, habentem modum motionis, & ad secundam speciem qualitatis reductivè pertinere. Ita Paludanus, Capreolus, Ferraricus, Choquetius, Martinez à Prado, & alij ex nostris Thomistis. Et hic dicendi modus videtur probabilior, & doctrinæ D. Thomae conformior. Nam S. Doctor in 4. dist. 1. quaest. 1. art. 4. quaest. 2. in corp. & ad 1. sic concludit: *Vnde & virtus hac quae est in sacramentis, reducitur ad id genus in quo est virtus completa principalis agentis, quae est qualitas.* Quae autoritas videtur expressa, cum clarè S. Thomas virtutem quae est in sacramentis ad causandam gratiam, ad speciem qualitatis reducat; non enim est in genere qualitatis directè, quia non est qualitas completa, sed incompleta. Unde ibidem dist. 8. quaest. 2. art. 3. in corp. ait: *Sed hac qualitas non habet esse completum in natura, qualiter est virtus alicuius principalis agentis secundum formam suam: sed habet esse incompletum, sicut virtus quae est in instrumento ex intentione principalis agentis, & sicut similitudines colorum in aere, ut supra dist. 1. dictum est.* Ubi S. Thomas eo sensu quo negat virtutem illam esse qualitatem completam, affirmat esse qualitatem incompletam, adducitque Exemplum specierum intentionalium in aere existentium, quas constat esse qualitates incompletas, viales, & transeuntes: Ergo juxta doctrinam D. Thomae asserendum est, virtutem superius vialem per quam sacramenta eleantur ad causandam gratiam, esse qualitatem vialem & transeuntem, & habere solum modum motionis, non autem reipsa motionem aliquam virtuosam esse.

Ratio etiam id suadet: Nam talis virtus non 134. solum applicat sacramenta ad instrumentalem operationem, ob quam rationem se habet ut motio, sed etiam constituit illa in actu primò, conferens illis vim eliciendi talem actionem, quam de se non habent: Sed virtus reddens subiectum activum, seu vim operandi illi tribuens, ipsumque in actu primò constituens, pertinet ad genus qualitatis, scilicet ad habitum, vel potentiam; directè quidem, si sit completa; indirectè verò & reductivè, si sit incompleta, ut communiter docent Philosophi: Ergo virtus supernaturalis per quam sacramenta eleantur à Deo ad causandam gratiam, reductivè ad genus qualitatis pertinet.

Confirmatur: Character pertinet ad genus qualitatis, ut est communis Theologorum sententia: Ergo & virtus per quam sacramenta eleantur, eadem enim est ratio utriusque, quia utraque est virtus instrumentalis, complens potentiam in ordine ad aliquos effectus, naturam eius virtutem excedentes; & in hoc solum differunt, quod character est virtus instrumentalis permanens, virtus autem per quam sacramenta eleantur, est fluens & transiens, & se habet per modum motionis, ideoque interdum à S. Thoma appellatur motio,

quamvis locis suprà citatis expressè asserat esse qualitatem.

Dices, Idem S. Doctor 2. 2. quaest. 78. art. 1. 1. negat posse dari aliquam qualitatem ex quo genere operativam Miraculorum: Ergo non potest dari in sacramentis aliqua qualitas ex quo genere productiva gratiae.

Respondet D. Thomam ibi negare tantum qualitatem permanentem & habitualem, quare omnia miraculorum genera se extendere nata in qualitas autem illa quam in instrumentis divinae virtutis admittimus, nec permanens est, sed vialem & incompletam, nec ad omnia miraculorum genera se extendit, sed pro diversis miraculis, diversetiam exiguntur qualitates.

ARTICULVS IV.

An sacramenta novae legis, Christi & Dei, moralia instrumenta ad causandam gratiam dici possint?

§. 1.

Referuntur sententiae & vera eliguntur.

135. Multis ostendimus praecedentibus articulis, sacramenta novae legis esse instrumenta physica Dei ad causandam gratiam, sed adhuc superest breviter discutendum, an praeter causalitatem illam physicam, quam passim Thomistae omnes una cum S. Doctore illis attribunt, casualitas aliqua moralis illis conveniat, possintque Christi & Dei moralia instrumenta appellari: cuius difficultatis resolutione, partem negantem tenent aliqui ex nostris Thomistis, contententes sacramenta novae legis, nec Christi, nec Dei posse propriè instrumenta moralia appellari. Ita ex professo docent Hyacinthus Choquetius de origine gratiae sanctificantis disp. 9. cap. 1. Nufio, Martinez à Prado, & ex extraneis Suarez, Valentia, & Alanus.

Sententia tamen affirmans illa non solum esse instrumenta physica, sed etiam moralia Christi & Dei, videtur probabilior, & communior est Schola D. Thomae, eamque ex Thomistis amplectuntur Cabrera, Aravius, Joannes à S. Thoma, Marcus à Serra, Philippus à S. Trinitate, & recentioribus Henriquez, Bonacina, & alij, cum quibus.

Dico primò: sacramenta novae legis esse causalitatem instrumentales morales Christi Domini ad gratiam producendam.

Probatum breviter: illud est causa moralis instrumentalis alicuius effectus, quod ut subordinatum causae principali morali, inducit causam physicam ad ipsius productionem, ut patet, cum pretium quo artifex conducitur, inducit ipsum ad faciendum artefactum: Atqui sacramenta novae legis inducunt causam physicam gratiae, scilicet Deum, ad eius productionem, ut subordinata Christo Domino, qui est causa principalis moralis ipsius, per modum meriti, impetrationis, & satisfactionis: Ergo &c. Major patet: Aliter probatur. Sacramenta novae legis se habent ad Christum in ordine ad gratiam proportionatè, sicut pecunia se habet ad emptorem, in ordine ad rem aliquam emendam, quia licet pecunia continet pretium rei emendae, ita sacramenta continent pretium ipsius gratiae, quod est virtus passionis Christi. Sicut ergo pecunia, ut sub-